

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STATISTIK TAHLIL QILISH
ASOSLARI

Jalolov Farhod Shuhratbek o'g'li

Andijon Mashinasozlik instituti, stajyor o'qituvchi

email: Polat4194444@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqola kichik biznes subyektlari faoliyatini statistik tahlil qilish asoslarini ko'rib chiqqan holda tahlil qilingan. Bundan tashqari, ushbu maqolada iqtisodiyotda kichik biznes subyektlarini yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar berilgan. [1]*

Kalit so'zlar: *kichik biznes, statistik tahlil, biznes subyektlari, daromad, xarajat, mijoz*

THE BASICS OF STATISTICAL ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF SMALL
BUSINESSES

Abstract: *This article was analyzed taking into account the basics of statistical analysis of the activities of small businesses. In addition, this article presents scientific proposals and practical recommendations for further improvement of small businesses in the economy. [1]*

Keywords: *small business, statistical analysis, business entities, income, expenses, client*

KIRISH

Statistik tahlil kichik biznes sub'ektlari faoliyatini tahlil qilish, taraqqiyotni kuzatish va yaxshilash yo'nalishlarini aniqlash uchun kuchli vositadir. Kichik biznes faoliyatini statistik tahlil qilish asoslari savdo, daromad, xarajatchilar, mijozlar ehtiyojini qondirish va xodimlarning mahsuldorligi kabi turli ko'rsatkichlar bo'yicha ma'lumotlarni to'plashni o'z ichiga oladi. Ma'lumotlar to'plangandan so'ng, naqshlar, tendentsiyalar va chegaralarni ko'rish uchun ma'lumotlarni tartibga solish va izohlash zarur. Regressiya tahlili, t-testlar va ANOVA kabi statistik usullardan foydalanish kichik biznesga ma'lumotlarning ahamiyatini aniqlashga va ularning faoliyatini yaxshiroq tushunishga yordam beradigan naqshlarni aniqlashga yordam beradi. Statistik tahlildan kichik biznes faoliyatini sanoat standartlari bilan taqqoslash uchun ham foydalanish mumkin, bu esa samaradorlikni oshirish strategiyalarini bildirishi mumkin. Umuman olganda, statistik tahlilning asosiy tamoyillari doimiy ravishda aniq ma'lumotlarni to'plash, ularni samarali tahlil qilish va kichik biznes muvaffaqiyatiga yordam beradigan asosli qarorlar qabul qilish uchun amalda bo'lishi mumkin bo'lgan tushunchalarni jalb qilishni o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar Tahlili Va Metadalogiyasi

Kichik biznes faoliyatini statistik tahlil qilish asoslari bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlar:

1. Ma'lumotlarni to'plash: Statistik tahlilni amalga oshirish uchun aniq va izchil ma'lumotlarni yig'ish muhim ahamiyatga ega. Kichik biznes ma'lumotlarni to'plash uchun so'rovlar, mijozlarning fikr-mulohazalari, moliyaviy hisobotlar va xodimlar faoliyati ko'rsatkichlari kabi turli usullardan foydalanishi mumkin.

2. Ma'lumotlarni tashkil etish: Ma'lumotlar yig'ilgandan so'ng ularni tahlil qilishni osonlashtiradigan tarzda tashkil qilish kerak. Bu ma'lumotlarni saralash, guruhlash va tahlil qilish mumkin bo'lgan mazmunli toifalarga umumlashtirishni o'z ichiga olishi mumkin.

3. Ma'lumotlarni tahlil qilish: Ma'lumotlarni tahlil qilish ma'lumotlarning statistik xususiyatlarini tushunishni, tendentsiyalarni, naqshlarni va chegaralarni aniqlashni va ma'lumotlarga oid turli gipotezalarni sinab ko'rish uchun statistik xulosa chiqarishni o'z ichiga oladi.

4. Natijalarni talqin qilish: Tahlil natijalaridan qarorlar qabul qilish va kichik biznes faoliyatini yaxshilash uchun foydalanish mumkin. Biznes egalari tahlildan olingan tushunchalar asosida yaxshilash kerak bo'lgan sohalarni aniqlashi, operatsiyalarni o'zgartirishi va yangi strategiyalarni ishlab chiqishi mumkin.

Statistik tahlil kichik biznes uchun ularning faoliyati haqida tushuncha berish, takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlash va qaror qabul qilish jarayonlarini xabardor qilish orqali kuchli vosita bo'lishi mumkin. Ma'lumotlarni samarali to'plash, tartibga solish va tahlil qilish orqali kichik biznes o'z faoliyatini optimallashtirishi va katta muvaffaqiyatlarga erishishi mumkin.

Muhokama

Kichik biznes faoliyatining statistik tahlilini o'tkazishda avval aytib o'tganim asoslardan tashqari yana bir qancha muhim fikrlarni yodda tutish kerak:

1. Aniq maqsaddan boshlang: qanday ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish kerakligini bilish uchun maqsad va tadqiqot savollaringizni oldindan belgilang.

2. Tegishli statistik usullarni tanlang: Siz tahlil qilayotgan ma'lumotlar turiga qarab turli usullar qo'llaniladi, masalan, asosiy xulosalar uchun tavsiflovchi statistika, gipotezalarni sinash uchun regressiya tahlili va vaqt o'rtasidagi tendentsiyalarni aniqlash uchun vaqt seriyasi tahlili.

3. Ishonchli ma'lumotlar manbalaridan foydalaning: to'plagan ma'lumotlaringiz aniq, ishonchli va tadqiqot maqsadingizga mos kelishiga ishonch hosil qiling.

4. Natijalarni sharhlang: topilmalaringizni aniq va ixcham tarzda xabar qiling, asosiy tendentsiyalar va naqshlarni hamda ularning biznesingiz uchun oqibatlarini aniqlang.

5. Amalga oid tushunchalarni oling: Tahlil natijalaridan qaror qabul qilish jarayonini xabardor qilish, yaxshilash va rivojlanish imkoniyatlarini aniqlash uchun foydalaning.

Kichik biznes sub'ektlarini yanada takomillashtirish bo'yicha ba'zi ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar:

1. Ta'lim va ta'limni ta'minlash: Kichik biznes egalariга biznesning turli jihatlari, jumladan, marketing, moliya va menejment bo'yicha trening va ta'lim berilishi kerak. Buni seminarlar, seminarlar va mentorlik dasturlari orqali amalga oshirish mumkin.

2. Moliyadan foydalanish imkoniyati: Kichik biznesga qulay moliyalashtirish imkoniyatlari va biznes uchun qulay muhit yaratish orqali moliyadan yaxshiroq foydalanish imkoniyati berilishi kerak. Hukumatlar kichik biznes o'sishini rag'batlantirish uchun past foizli kreditlar, soliq imtiyozlari va grantlar kabi imtiyozlarni taklif qilishlari mumkin.

3. Byurokratiya va tartib-qoidalarni qisqartirish: Hukumatlar byurokratik jarayonni tartibga solish va kichik biznes rivojlanishiga xalaqit beradigan qoidalarni kamaytirish ustida ishlashi kerak. Bunga elektron hujjat topshirish tizimlari, zarur ruxsatnomalar va litsenziyalarni olish uchun ketadigan vaqtni qisqartirish hamda biznesni ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirish orqali erishish mumkin.

4. Hamkorlik va tarmoq imkoniyatlari: Kichik bizneslar tarmoq va hamkorlik imkoniyatlaridan foydalanishlari mumkin. Hukumatlar kichik biznes egalari uchrashishi va axborot, g'oyalar va resurslarni almashishi mumkin bo'lgan tadbirlar va forumlar yaratishi mumkin.

5. Innovatsiyalarni rag'batlantirish: Kichik biznes innovatsion mahsulot va xizmatlarni taklif qilish orqali ajralib turishi mumkin. Hukumatlar tadqiqot va ishlanmalarni moliyalashtirish, innovatsiyalar uchun soliq imtiyozlari va yangi texnologiyalarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash orqali kichik biznesda innovatsiyalarni rag'batlantirishi mumkin.

Bu kichik biznes sub'ektlarini yaxshilashga yordam beradigan bir nechta taklif va tavsiyalar. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali kichik biznes o'sishi va rivojlanishi, iqtisodiyot va butun jamiyatga hissa qo'shishi mumkin.

Xulosa

Statistik tahlil kichik biznes uchun o'z faoliyati haqida tushunchaga ega bo'lish va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish uchun qimmatli vositadir. Kichik biznes egalari o'z ma'lumotlaridagi naqsh va tendentsiyalarni tahlil qilish orqali yaxshilash uchun yo'nalishlarni aniqlashlari va ish faoliyatini optimallashtirishlari mumkin. Bu bugungi raqobatbardosh biznes dunyosida muvaffaqiyatga erishmoqchi bo'lgan tadbirkorlar uchun zaruriy mahoratdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

<https://yandex.ru/search/?clid=23520131&win=401&from=chromesearch&text=Kichik+biznes+subyektlari+faoliyatini+statistik+tahlil+qilish+asoslari&lr=10336>

2. <https://fayllar.org/kichik-biznes-va-xususiy-tadbirkorlik-subektlari-faoliyatini-t-v2.html>
3. <https://elibrary.namdu.uz/65%20%D0%98%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B4/Kichik%20biznes%20va%20tadbirkorlik.%20Umurzakov%20U.P.pdf>
4. https://library.samdu.uz/files/eb542a1098cdb3056c778bc49b6d09ed_Kichik%20biznes%20va%20tadbirkorlik.pdf
5. http://lib.jizpi.uz/pluginfile.php/206/mod_resource/content/0/Kichik%20biznes%20va%20tadbirkorlikni%20soliqqa%20tortish%20oquv%20qollanma.pdf
6. Халилов Н.Х., Сафина Н.Т. «Роль цифровизации в развитии социально-экономических систем в Республике Узбекистан». Colloquiumjournal №15 (138), 2022 Część 1 (Warszawa, Polska). (ISSN 2520-6990 ISSN 2520-2480) 83-86p. <https://colloquiumjournal.org/wpcontent/uploads/2022/06/Colloquium-journal-2022-138-1>
7. Жураханов М.Э. DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3284-24-26 РОЛЬ МАЛОГО БИЗНЕС В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ И МЕТОДЫ ИХ ПОДДЕРЖКИ.«Colloquium-journal»#32(84),2020. <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-malogo-biznes-v-razvitii-ekonomiki-strany-imetody-ih-podderzhki/viewer>
8. Dadajonova M.M., Solijonov.M.Sh. «TAX REGULATION OF INNOVATION ACTIVITIES AS A COMPONENT OF THE SYSTEM OF STATE SUPPORT FOR THE INDUSTRY OF UZBEKISTAN» WEB OF SCIENTIS: INTERNATSIONAL PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS / 2023 – PART 21 / 42 SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL. ISSN:2776-0979, Volume 4, Issue 2, Feb., 2023. <https://wos.academiascience.org>
9. Hamidova , S. O., To_xtamurotov A., & Jalolov, F. S.. (2023). YANGI O_ZBEKISTONNING IQTISODIY STRATEGIYASINING AMALGA OSHIRISH YO_NALISHLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(2), 98–109. Retrieved from. <http://erus.uz/index.php/er/article/view/1693>
10. Khalilov Nurullo Khamidillayevich, Safina Nafisa Talgatovna, —Development of the quality management system of industrial enterprises-the main factor of increasing the competitiveness of products|. —World Economics and Finance Bulletin|, 2022. <https://www.scholarexpress.net/>
11. Елизарова В.В. Место и роль финансовой безопасности в системе обеспечения экономической безопасности. // Экономика, статистика и информатI. Мельник Д.Ю.

12. Базовые элементы и основные составляющие экономической безопасности банка [Электронный ресурс] / Д.Ю. Мельник // Вестник Евразийской науки. – 2018. №4. Режим доступа: <https://esj.today/PDF/13ECVN418.pdf> ика. 2015. №2. С. 45–48.

13. Bakhodir Abdullaev, Ziyoydin Israilov, Alisher Sotvoldiev, Muhiddin Hojiboev, & Mukhamadieva Makhliyokhon. (2023). LEADING RESEARCH TRENDS ON INNOVATION FUNDING: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS APPROACH. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7656995>